

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 201
אדר א' תשע"ט

כגון עמוד עקום, ותל המתלקט באופן שהשיפוע אינו אחיד [שנחלקו בו המשנ"ב והחזו"א]

לתועלת הענין, יש להוסיף שבעיר הזו הותקנו בשנים האחרונות למעלה ממאה עמודים חדשים, שכביכול היה נשמע מכך שיש להם עירוב טוב, ואף הבדוק של מוקד העירוב היה סבור שלא ימצא אלא ענפים עצמחו עד החוט וכדומה, ולהפתעתו גילה שמאז שעשו את העמודים, כמה מהם כבר נהרסו ונעקרו, מחמת הטרקטורים והמשאיות שנמצאות בצדי העיר באזורים שיש אתרי בניה גדולים, ועבודות תשתיות להרחבת העיר.

מדבר זה למדנו שלב נוסף בחובת הפיקוח השבועי המוסמך, שגם במקום שעשו עמודים חדשים, אי אפשר לסמוך ע"ז שמסתמא העירוב טוב. אם הפיקוח אינו כראוי, יתכן שתוך זמן קצר יפסל העירוב ואפילו העמודים החדשים שלו יהיו חסרים.

תיקון עמודים עקומים, מזל גיזום הענפים

בהמשך העבודה בעת יישור העמודים, התעורר נידון הלכתי בין הרבנים והעוסקים בתיקון הדברים, מה יותר חשוב לתקן, האם ליישר את העמודים העקומים [אלו שעקמימותן ניכרת ובלטת מאוד, שראש העמוד נוטה מטר ממקום רגלי העמוד], או לגזום את הענפים הנוגעים בחוטי העירוב.

בענין זה אמר הבדוק של "מוקד העירוב" לרבנים שהיו עימו, שאם נתבונן בשיטות הפוסקים, נמצא שהדברים הם אחרת מהנראה לאדם סתם, שכידוע יש דברים שדעת בעלי בתים הפוכה מדעת תורה. כאשר באים לאנשי המועצה, הדבר הראשון שצריכים לתקן מבחינתם, הם העמודים העקומים, כי בזה כל אדם מבין שזה הרוס ולא תקין. ואילו חוט שנקשר מן הצד, או שהברזלים בראש העמוד אינם מעל גביו, זה חשש הלכתי, שרק אם הרב יאמר להם שצרי לתקן, אז ינסו להשיג תקציב לתקן אותו. וק"ו חוט שהענפים מסיטים אותו, שגם הרב לא יאמר לה על כך שידיעו שהעירוב פסול, אפשר מבחינתם להכות עם זה.

אבל בהלכה הדברים הם אחרת לגמרי. בענין העמודים העקומים, יש צד בפוסקים להכשירם, וכמו שמבואר בחזו"א (סי' ע"א סק"ו) שבתחילת דבריו סבר להכשיר אפילו עקמימות עד שיעור תל המתלקט. אלא שאח"כ (בס"ק י"א) כתב שאין מקור נאמן להכשיר עמוד ולמעשה הורה שלא להכשיר עמוד עקום, כמי"ש מון הקהילות יעקב, במכתבו הנדפס בקריינא דאיגרתא (ח"ב סימן צ"ו). לכן למעשה צריך שהעמודים יהיו ישרים וכמ"ש הגר"ש קלוגר זצ"ל בחכמת שלמה (גליון השו"ע סי' ש"ב ס"א) שעמוד עקום פסול. אבל בעירוב עירוני שמסתמך

תכנית הדרכה לבודקי עירובים ללימוד הלכות מעשיות

בגליון הקודם הארכנו בדבר חשיבות ההזדרכה המעשית לבודקי העירובים, בשביל שידעו כיצד לעשות מלאכתם נאמנה, לזכות את הרבים, ולא ח"ו להכשיל אותם. לצערנו המצב בתחום זה קשה מאוד, שמלבד המקומות שאין להם בודקי עירוב, גם במקומות שיש בודק שעובר כל שבוע, רבים מהם אינם בקיאים בהלכה, ואפילו בנינים הבסיסיים, ולכן נמצאים מקומות רבים שיש בודק שעובר על העירוב ובכל זאת נמצאים במצב שהעירוב אינו כשר כלל.

מוקד העירוב פועל בס"ד בכמה דרכים לתקן את הבעיה הזו, ואחת מהדרכים היא, לעבור מישוב לישוב, ומעירוב לעירוב ללמד את הבודקים את ההלכות, ולעבור על כל עמוד ועמוד, לפקח שיעשה את העירוב כהלכה. מלאכה זו דורשת זמן רב, בכל עירוב יש כמה שלבים הנדרשים כדי לבצע את הדברים בדרך הנכונה, בלי שאף אדם יפגע. ובס"ד נוספים עוד ועוד מקומות שהופכים מעירוב פסול, לעירוב כשר ברמה מסוימת, ועוד ועוד מקומות שמתקדמים ממצב של כשרות מינימלית לכשרות יותר טובה.

כאמור בגליון הקודם, לא בכל מקום שאנו מגיעים, נהיה מיד עירוב הכי מהודר, ישנם עוד הרבה מגבלות טכניות והלכתיות שלא בכל מקום אפשר להדר. ולכן משפחות חרדיות שבאות לישובים, צריכים לברר היטב לפני שנוסעים, האם יש עירוב במקום, וברוב הישובים אין דרישה לעירוב מהודר, ולכן צריך לדעת מראש, שלא לנסוע לשבת למקומות אלו, או להימצא באופן שלא מטלטלים שום דבר. ומ"מ זכות עצומה ביותר, שאין לשער ואין לתאר, לדאוג לתיקון של עירוב של עיר או ישוב, להציל עשרות אלפי ענשים מחילול שבת, ולהביאם למצב שיש להם על מה שיסמכו בטלטול בשבת.

התוצאות הטובות מההודעה שהעירוב ללא אחריות

בשבוע האחרון זכינו בס"ד להשלים את התיקון המהיר לעירוב של עיר גדולה במרכז הארץ, שיש בה כמה עשרות אלפי תושבים. כאמור בגליון הקודם, מוקד העירוב ערך בדיקה של העירוב לאחר שהוזמן ע"י אחד מהרבנים, והתברר שהעירוב היה פסול בהרבה מקומות, ואפילו שהיה אחראי על העירוב, הוא לא ידע את החשיבות שבמלאכתו, ואת גודל המשמעות של חוט שאינו מעל העמוד, שכל העיר אסורה בטלטול. ביום שנודע הדבר, רצו הגורמים בעיריה לתקן מיד את העירוב, באופן שהנושא לא ייצא החוצה, ולא יצטרכו להודיע שהעירוב פסול, אך מכיון שהיו כל כך הרבה בעיות, היו זקוקים להודיע לציבור, שבאותו שבוע "אינם אחראים לכשרות העירוב", ובאמת יצא מתוך דבר טוב, שהיתה התעוררות גדולה בכל העיר, לדעת שמה שמטלטלים תמיד, הוא רק בגלל שיש עירוב, וכאשר אין עירוב אסור לטלטל. והרבה דתיים צעירים סיפרו על המאמצים שעשו להתחדד בלי לטלטל, ואיך שהסירו גם את השעון, ולא לקחו את המפתח, ולבשו את הטלית, ועוד.

בתוך כדי שהעובדים הסתובבו בעיר, והתושבים ראו אותם עסוקים במלאכת הקודש, הם קיבלו מחמאות ותודות מעוברי אורח, מכל החוגים. וכולם היו דרוכים לשמוע את ההודעה שהעירוב מסודר. מפליא היה לראות כיצד ציבור שלא היה שייך לענין, דורש ומבקש שהעירוב יהיה מסודר, כי אי אפשר בלעדיו.

הבודק של מוקד העירוב, שעוסק הרבה בהחדרת המודעות לעירוב, אמר בראותו את האנשים האלו, כי מלבד הנושא של תיקון העירוב באותה עיר, שזה עצמו זכות גדולה, יש לכך השפעה חזקה ביותר על אלפי התושבים, שהיו שבת אחת בידיעה שאין עירוב ואסור לטלטל, שכאשר יגיעו למקומות אחרים נידחים, יבררו אם יש עירוב, וידעו שיש כזה מצב שאין עירוב, ויש מצב שלא מטלטלים.

מגוון בעיות שנמצאו בעירוב חדש למרות שיש לו בודק

במהלך העבודות, התמודדו העובדים עם מגוון של הלכות ומגוון פתרונות, והעמידו עשרות עמודים חדשים סביב לעיר, להשלים את המקומות החסרים, ליישר עמודים שהיו עקומים במיוחד, לגזום את הענפים שנוגעים בחוט ומסיטים אותו, לקשור חוטים במקומות רבים ועוד. חלק מהבעיות הם דברים הפוסלים ממש, כמו מקום שהחוט קרוע, או מקום שהחוט היה מן הצד, או שהעמוד נפל ולא היה עמוד כלל. ויש מקומות שמדובר בדברים הנתונים למחלוקת, שצריך לתקן אותם אך מצד זה לבד לא היו מודיעים שהעירוב פסול,

יישור עמוד שהתעקם

בלית ברירה על האפשרות להתיר בדיעבד עמודים עקומים, לעומת זאת חוט הקשור מן הצד של העמוד, הוא דבר הפוסל לגמרי את העירוב. וביניהם נמצא הדין של החוט שענפי העץ מסיטים אותו, שמצאנו בפוסקים שנחלקו בענין חוט המתנדנד ברוח מצויה, שהביא המשנ"ב (ס"ו ס"ב) שחלקו הפוסקים אם הוא כשר, והמשנ"ב לא הכריע בדבר. והחזו"א (סי' ע' סק"י) נקט בזה בדעת הפוסלים. ומבואר שם בשו"ת משכנות יעקב ובחזו"א, שכאשר החוט התנדנדו לצד, והאמצע שלו יוצא מבין העמודים, הרי זה כעין חוט שנמצא מן הצד, כי למרות שראש החוט יושב מעל העמוד, האמצע של החוט יוצא מן הצד. ולפ"ז באופן שהענפים נוגעים בחוט ומזיזים את החוט לצד, הרי זה נפסל לדעת המשכנות יעקב (שהובא במשנ"ב) והחזו"א, ו"א שגם לדעת המתירים חוט מתנדנד, היינו זוקא כשטבעו עומד במקום הנכון, ורק בשעת הרוח אז בצורה זמנית וחוזר למקומו, משא"כ כשהחוט אז הצידה ע"י ענפי העץ, וכל השבת הוא מחוץ לבין העמודים, לכ"ע אין להכשירו. לפי האמור יוצא שהפסול של חוט שענפי העץ מזיזים אותו, גדול יותר מעמוד עקום. ואמנם על שניהם צריך להקפיד לתקן, אבל יש לבאר שבהסתכלות הלכתית, הנושא של הגיזום של הענפים הקרובים לחוט, שאינו תופס אצל העובדים חשיבות רבה, חומרתו גדולה עוד יותר שיכול לפסול את העירוב ממש.

כיצד ניתן לעשות שכירות בזמנינו

במקביל לעבודות שנעשו בהתקנת העירוב, ביקשו הרבנים במקום לעשות גם שכירות רשות, להתיר דירת גויים ומומרים בעיר, ושאלו כיצד ניתן לעשות שכירות זו בזמנינו, בעיר שיש בה הרבה תושבים כאלו, ואי אפשר לשכור מכל אחד ואחד.

שכירות מהממשלה אינו מועיל בזמנינו

והנה בשו"ע (סי' שצ"א ס"ב) ובשאר הפוסקים שם, האריכו בענין השכירות מהמושל "שר העיר", וכתבו כמה הגבלות, שרק אם יש בסמכותו להכניס דברים לבתים, יש לו את היכולת להשכיר, מפני שע"ז הוא נחשב כשכירו ולקטנו, וגם אם אינו יכול סתם להכנס, אלא רק בשעת חירום ומלחמה, מ"מ אם בסמכותו לפתוח מלחמה כשירצה, נחשב שיכול בכל זמן להיכנס, ויכול להשכיר.

משא"כ בזמנינו שע"פ חוק אין לממשלה סמכות להיכנס לאף בית, וגם אין מי שיכול לפתוח מלחמה ללא סיבה מוצדקת, שאינם יכולים ליצור אותה סתם בכל עת, ממילא אין לממשלה סמכות להשכיר את הבתים. וגם מה שיש למשטרה אפשרות להוציא צו בית משפט על בית מסוים ולהיכנס, הרי גם זה אינם יכולים לעשות בלי שתהיה סיבה מוצדקת, ואת הסיבה אינם יכולים ליצור על כל בית, ואם ימציאו סיבה לא נכונה, הרי זה אינו בסמכותם, ואף אח"כ יכולים להעמידם למשפט על כך. ועוד שבמשנ"ב מבואר שאם צרך לקבל מאחרים צו והסכמה, אינו נחשב לשכירו ולקטנו. לפ"ז כתבו פוסקי זמנינו, (שבת הלוי ח"ח סי' צ"ז אות י"ד) שאין לממשלה סמכות להשכיר ע"פ דין, ובכל זאת עושים מה שאפשר, ובעין זה הורו שאר גדולי ההוראה ואכמ"ל, ולכן כל מי שיוזע את חומרת הענין, יש להמנע מלטלטל במקומות אלו [להשתמש רק בפתרון של טלטול "כלים ששבתו בחצר", להשאיר את העגלה בחצר ומדרגות כמבואר לעיל גליון 2, 43].

וזה אחד מהממלכות לעירובים בשכונות חרדיות, שבהם מקפידים על ענין השכירות, שהעירוב לא יכלול דירת גוי ומומר, ואם יש דירה כזו בתוך שטח העירוב, מתאמצים לשכור ממנו כדין.

ביאור השכירות מחברת החשמל, והגבלותיה

הרבנים הנ"ל ביקשו ממוקד העירוב, שיוורה להם מה בכל זאת אפשר לעשות במציאות של זמנינו, על מנת לנסות להכשיר את הטלטול בעיר. והנה ידוע שיש "שכירות חברת חשמל", והעיקרון שלה הוא, ע"י שמוני החשמל הנמצאים בחדרי המדרגות ובחצרות הבתים שייכים לחברת החשמל, ויצא שהחברה היא כעין שכירו ולקטנו של כל אחד ואחד, ועל פי זה הלכו ושכרו ממנה את כל מה שבכוחה להשכיר בכל הארץ. יש רבנים שחלקו על שכירות זו, מפני שבבית יוסף (סי' שפ"ב ס"א) מבואר שצריך להניח חפץ בבית ולא בחצר, ומוני החשמל נמצאים רק בחצרות ויש שהתירו על פי המבואר בחזו"א שגם בחצר מועיל, וקצת משמע כן גם במשנ"ב.

אבל בשכירות זו יש כמה הגבלות, שאינה יכולה להועיל על כל מקום, כי זה רק למקרה שהמונה בתוך חדרי המדרגות, ובבנינים שנבנו בעשר שנים האחרונות, עושים את רוב המונים ברחוב לפני הבנין, באופן שאינם בתוך המקום שבעלי הדירות משתמשים בחצרם, ובאופן זה אינו מועיל להחשב שכירו ולקטנו. וכן יש דירות חדשות שנבנו לאחר השכירות מחברת החשמל והמציאות היא שבכל שכונה שבדקו את הדבר, היו הרבה מקומות שאינם נכללים בשכירות זו. לכן זה לא יכול להועיל לגמרי, אלא רק למעט את מספר המקומות שאינם מושכרים, וכל זמן שיש אחד שלא שכרו ממנו, הרי הוא פוסל את העירוב. וא"כ מה יעשו כדי לנסות יותר להתיר את העיר.

ביאור התועלת בשכירות מהעיריה מתאגיד המים

מוקד העירוב נתן להם שני דברים לעשות, שגם אלו אינם פתרון ברוך, אבל ע"ז יש סיכוי יותר גדול להתיר את העיר, לפי השיטות הנ"ל. הדבר הראשון הוא לעשות שכירות ממהלך תאגיד המים, משום שבבעלותו נמצאים מוני המים, והוא בעל סמכות להחליט לפי רצונו. וא"כ יש לו זכות כעין הזכות של חברת החשמל, והמעלה בזה שמוני המים נמצאים כמעט תמיד בתוך החצר, והשכירות תועיל כמעט לכל תושבי העיר. [המקומות שיתכן ששכירות זו אינה מועילה, כאשר החצר מחולקת לתושבים שגרים בקומת קרקע, ומוני המים של הדירות העליונות, נמצאים בתוך חצר פרטית שאינה נחשבת לחצר של אותו דייר שגר למעלה. ויש לחקור כמה מצוי מקרים כאלו, והדבר משתנה מעיר לעיר, ומאזור אחד לאזור שניתן].

דבר שני, שיעשו שכירות מראש העיר. ואע"פ שאין לראש העיר שום סמכות להכניס דבר לחצרות, מ"מ חלק מהפוסקים סוברים שאם יש לשר העיר אפשרות של שימוש ברחובות, ניתן לשכור ממנו את הרחובות ההתירים, למרות שאינו מתיר את החצרות ובאופן זה באמת החצרות של הגויים והמומרים לא יהיו מותרים. אבל בכל אין צורך לציבור שומרי שבת להכניס ולטלטל אליהם.

ואילו החצרות של יהודים יוכלו לערב ביניהם כי כלפי הרחובות הועילה השכירות וכיון שראש העיר יכול להשתמש ברחובות שימוש מסוים גם כזה שאינו רק לתועלת התושבים, כגון להניח שלטי פרסום לתודה לעיריה וכדומה, א"כ בעבור זה יש לומר שיש לו כח להתיר את הרחובות.

בשני דברים אלו יש עוד הרבה לדון ולפלפל, וקצרה הידיעה כאן, ועל כן נסיים את הענין במאמר החכם, תן לחכם ויחכם עוד.

הרבנים קיבלו ממוקד העירוב טופס של נוסח שכירות המותאם לצורך כך, ופנו איתו לראש העיר, ולמנהל תאגיד המים, ושניהם הסכימו על הענין, חתמו וקיבלו את הכסף לקנין השכירות. ובה שמחו רבני הקהילות שזכו לעשות בעיר הזו, דבר יותר משאר הערים, שיתכן שיש בו היתר טוב של שכירות להתיר את הטלטול.

בעשיית השכירות עם ראש העיר, היתה עוד שאלה מענינת במסירת הכסף, וביארנו את הדברים בשיעור היומי במערכת קול הלשון, ואכמ"ל.

התקדמות בעשיית עירובים

שכונתיים במספר מקומות

מלבד ההתעסקות הרבה בעירוב העיר הנ"ל, נעשו במקביל דברים נוספים גם בעירובי השכונות. בשבוע זה התחילו בהתקנת "עירוב שכונתי" גדול באחת הערים במרכז הארץ, בהשקעה של עשרות אלפי שקלים. וכמו"כ נעשו תיקונים והידורים בעירוב שכונתי בתוך העיר בני ברק. במקביל התקדמנו בס"ד בהקמת עירוב שכונתי בעיר צפת, ואושר התקציב לתיקון נוסף באחד מהישובים באזור מירון. יתן ה' שנוכח להצליח בכל הפעילות, הן בלימוד הלכות לרבים, והן בעשייתן כהלכה.

צינורות ביוב שהונחו תחת צורת הפתח

צינורות ביוב גדולים המונחים תחת צורת הפתח

נביא כאן שאלה אחת מתוך השאלות שהגיעו למענה ההלכתי של מוקד העירוב. באחד העירובים השכונתיים בעיר נתניה, שנעשו ע"י מוקד העירוב לפני כמה שנים, הניחו תחת צורות הפתח בטון עגולים, תחת החוט של צורת הפתח, שאל האחראי, האם הם פוסלים את הפתח, מפני שהם גבוהים י

טפחים, והם מחיצה באמצע צורת הפתח.

הרבנים ענה לאחראי, שבאופן שהצינורות מיועדים לעבודות בזמן הקרוב, אין בהם בעיה כלל, כי הם כמו כלים המונחים על הקרקע, ואינם פוסלים את הפתח [ורק אם מדובר בצינורות שאמורים לעמוד זמן רב, יש חוששים בהם].

לבחור עמוד מהגדר לקשור חוט מעלי

שאלה נוספת שהגיעה למענה ההלכתי, ממקום שקשרו את החוט מעל עמוד של גדר, ושאלו האם העמוד של הגדר יכול להיות עמוד לצורת הפתח, או שמא כיון שמדובר בגדר ארוכה, אי אפשר להחשיב אותו לעמוד, כי הוא חלק מקיר ארוך.

והנה יש לבאר בזה כמה פרטים. א. כאשר הגדר אינה קיר ארוך, אלא פסי ברזל הרוקים זה מזה כעשרה ס"מ, האם אפשר לבחור עמוד אחד מהם שיחשב עמוד. והתשובה נלמדת מדברי הגמ' (עירובין דף ט'). שמבוי שריצפו בלחיים שביניהם פחות מג' טפחים, נחשב לחי ארוך, שאם הוא יותר מד' אמות, יוצא מתורת לחי ונחשב קיר. וא"כ ה"ה שאינו יכול להיות עמוד של צורת הפתח [לשיטת המקור חיים הפוסל באורך ד' אמות, או לחזו"א לפי מה שהפדיד שלא יימשך לפניו ג' או ד' טפחים].

ב. באופן שקשרו את החוט על העמוד הרחב שמחזיק את הגדרות, שעומד שבין יחידה ליחידה, אפשר להחשיב אותו כדבר נוסף על הקיר, כמו שפאשר לעשות עמוד של צורת הפתח מטיח הבולט בקיר (רמ"א סי' שס"ג ז').

ג. במקרה זה העמוד של הגדר היה גבוה, מעל הקיר, ודבר זה פוסל את העמוד, כיון שהעמוד צריך להתחיל מהקרקע תוך ג' טפחים. ואי אפשר להחשיב את הקיר כמשך לעמוד.

מקרה זה לכך פגשו בשבוע האחרון בעירוב שכונתי בעיר אלעד, שהיה מקום שחיברו את העמוד של העירוב לגדר ברזל שעומדת על קיר, ויוצא שהעמוד מתחיל בגובה. ואכן הוסיפו שם לחי לפני הקיר, שהלחי עומד על הקרקע והוא משמש במקום העמוד.

הכינוס הארצי הגדול לרבנים ובודקי עירובים - לחיזוק מערכות כשרות העירובים בארץ הקודש

הכינוס יתקיים בעז"ה בתחילת חודש אדר ב' (פרשת ויקרא), במרכז ירושלים, בשעות אחר הצהריים

בכינוס: ישאו דברים רבני עירובים, שיפרטו נידונים הלכתיים שהיו להם במלאכתם. ויקרנו מפות של עשרות עירובים שכונתיים מכל הארץ, עם פרטי הכשרות שנעשו בהם. כמו"כ יהיה ניתן לרכוש את המכשיר לבדיקת מקום החוט של העירוב, ומכשיר למדידת שיפוע תל המתלקט, וציוד נוסף לעירוב. בנוסף - מצגת מיוחדת על הדרישה המקצועית להתקנת עמודים ולחיים, בתנאי שטח שונים. ועוד תכניות נוספות.

לקבלת כרטיס לכינוס - יש להרשם במייל T83320@gmail.com - לפרט - שם, כתובת, טלפון, ומקום העירוב.

או להשאיר הודעה מפורטת בטל' 055-678-3323

